

Brüssel, 21. juuni 2022
(OR. fr, en)

10505/22

AUDIO 58	DISINFO 57
HYBRID 65	EUAM UKRAINE 27
JAI 928	JAIEX 72
FREMP 139	POLGEN 92
CATS 43	JUSTCIV 91
ASIM 57	COHOM 65
PROCIV 87	DIGIT 125
AG 72	EJN 25
BY 5	EUROJUST 78
RELEX 856	COPEN 251
COEST 475	DATAPROTECT 199
CULT 66	CYBER 233
SOC 392	GENDER 116
VISA 111	

MENETLUSE TULEMUS

Saatja: Nõukogu peasekretariaat

Saaja: Delegatsioonid

Teema: Nõukogu järeldused ajakirjanike ja muude meediatöötajate kaitse ja turvalisuse kohta

Delegatsioonidele edastatakse lisas eespool nimetatud nõukogu järeldused, mille nõukogu (üldasjad) kiitis heaks oma 21. juuni 2022. aasta istungil.

Nõukogu järeldused ajakirjanike ja muude meediatöötajate kaitse ja turvalisuse kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

MÄRGIB, ET

1. demokraatia aluseks on arvamus- ja väljendusvabaduse ning teabevabaduse kasutamine nii internetis kui ka väljaspool seda. See on ajakirjanduse elukutse keskmeks ning sellega peab kaasnema keskkond, mis suudab pakkuda ajakirjanikele ja meediatöötajatele kaitset ja turvalisust;
2. tänapäeval ei saa paljud ajakirjanikud ja muud meediatöötajad kõikjal töötada vabalt ja sõltumatult, nagu see peaks olema. Euroopas ja mujal maailmas suurenevad takistused väljendusvabadusele ja teavitamisvabadusele ning samuti kasvab ajakirjanike ja meediatöötajate vastu suunatud rünnakute arv¹. Ebakindlus, millega nad silmitsi seisavad, on veelgi suurem relvakonfliktides. Kuigi nad on erapooletu teabe allikas, mis on oluline faktide kindlakstegemiseks ja konflikti mõistmiseks, on nad eriti ohustatud ja võivad muutuda ise sihtmärgiks, nagu näitab Venemaa jätkuv sõjaline agressiooni Ukraina vastu²;

¹ ÜRO Peaassamblee resolutsioonis A/C.3/L.49/Rev1 („The safety of journalists and the issue of impunity“) väljendati sügavat muret viimastel aastatel nende ameti tõttu tapetud, piinatud, vahistatud, kinni peetud, ahistatud ja hirmutatud ajakirjanike ja meediatöötajate arvu suurenemise pärast: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N21/329/42/PDF/N2132942.pdf?OpenElement>

² Vt ülevaade [Euroopa Nõukogu ajakirjanduse kaitse ja ajakirjanike turvalisuse edendamise platvorm](https://fom.coe.int/en/pays/detail/11709594) (<https://fom.coe.int/en/pays/detail/11709594>). Vt ka partnerorganisatsioonide poolt Euroopa Nõukogu ajakirjanduse kaitse ja ajakirjanike turvalisuse edendamise platvormile esitatud 2022. aasta aruanne „Defending Press Freedom in Times of Tension and Conflict“ (<https://rm.coe.int/platform-protection-of-journalists-annual-report-2022/1680a64fe1>).

3. ajakirjanikke ja muid meediatöötajaid ähvardavad mitmed ohud ning nad seisavad silmitsi häbimärgistamise, hirmutamise, ebaseadusliku jälgimise ja vägivallaga, mis võib esineda füüsilise ja psühholoogilise kahju või isegi mõrva kujul, pahatahtlike süüdistuste esitamise, põhjendamatu majandusliku surve ja maine kahjustamisega. See vägivald leiab aset ka internetis toimuva solvamise, vaenu õhutamise, ahistamise ja tapmisähvarduste vormis;
4. eriti murettekitav on naisajakirjanike olukord³: nad puutuvad kokku täiendavate riskidega nii sageduse kui ka riski liigi poolest. Selline sooline vägivald esineb mitmes vormis, sealhulgas ahistamine internetis, vägistamine ja surmaahtardused ning vaenu õhutamine. Sellised ohud mõjutavad ebaproportsionaalselt palju ka vähemuste hulka või sotsiaalselt tõrjutud rühmadesse kuuluvaid ajakirjanikke⁴;
5. ajakirjanike ja muude meediatöötajate majanduslik olukord on samuti muutumas üha ebakindlamaks. Paljude meediaväljaannete rahaline ja majanduslik ebakindlus, mistõttu mitmed neist on oma tegevuse ka lõpetanud, muudab meediatöötajad haavatavamaks. Lisaks võib eriti erameedia puhul tõhususe või kasumlikkuse nõue mõnikord halvendada ajakirjanike töö tingimusi ja kvaliteeti. Digiüleminek ning internetireklaami turul meediaväljaannetega konkureerivate ülemaailmsete osalejate ja sotsiaalvõrgustike laienemine⁵ koos tagajärgedega, mille tõi kaasa pandeemia⁶, mille käigus meediaväljaannete tulud vähenesid keskmisest suuremal määral, on süvendanud ajakirjanike ja muude meediatöötajate majanduslikku ebakindlust;

³ Vt nt meedia mitmekesisuse seire aruanne, 2021; Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, „Naistevastane vägivald: kogu Euroopa Liitu hõlmav uuring“, 2014; Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, „Kuritegevus, turvalisus ja ohvrite õigused“, 2021; Partnerorganisatsioonide aruanne Euroopa Nõukogu ajakirjanduse kaitse ja ajakirjanike turvalisuse edendamise platvormile, 2021; UNESCO, Online violence against women journalists: a global snapshot of incidence and impacts 2020; UNESCO, The Chilling global trends in online violence against women journalists, 2021; OSCE, Resource Guide on the Safety of Female Journalists Online, 2020; OSCE aruanne „Violence against women journalists and politicians: a growing crisis“, 2021.

⁴ Rahvusvaheline Pressiinstituut (IPI), Newsroom Best Practices for Addressing Online Violence against Journalists.

⁵ Nõukogu järeldused, milles käsitletakse vaba ja pluralistliku meediasüsteemi kaitsmist, detsember 2020.

⁶ Roberta Carlini ja Konrad Bleyer-Simon: *Media economy in the pandemic: a European perspective (Meediamajandus pandeemia ajal: Euroopa väljavaade)*; tehniline aruanne; meedia mitmekesisuse ja meediavabaduse keskus, 2021/01.

6. Euroopa Komisjon on esitanud direktiivi ettepaneku üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide kohta,⁷ milles soovitatakse Euroopa Parlamendil ja nõukogul kehtestada selliste hagide suhtes menetluslikud tagatised, ning koos selle ettepanekuga soovitusel,⁸ milles antakse liikmesriikidele sellistes küsimustes suuniseid;
7. liikmesriike ja Euroopa Komisjoni on kutsutud üles⁹ rakendama Euroopa kultuuri- ja loomemajanduse ökosüsteemi strateegiat, et muu hulgas hõlbustada juurdepääsu teabele meediaväljaannetele kättesaadavate rahaliste vahendite kohta, ühendades CultureEU rahastamisjuhendi ning audiovisuaal- ja uudistemeedia interaktiivse kaardistamisvahendi, et uudistemeedia spetsialistidel ja ettevõtetel oleks ühtne mitmekeelne digiportaal, kus on loetletud mitmesugused neile kättesaadavad potentsiaalsed rahastamisvõimalused;
8. Euroopa Komisjon jätkab 2022. aastal oma toetust ajakirjandus- ja meediavabaduse rikkumiste kiirreageerimismehhanismile osana programmist „Loov Euroopa“, mis võimaldab ajakirjanduspartnerluse toetuste vormis toetada muu hulgas piiriülest meediakoostööd, sealhulgas sõltumatut ja uurivat ajakirjandust¹⁰;

⁷ 8529/22 – COM(2022) 177 final.

⁸ C(2022) 2428 final.

⁹ Nõukogu järeldused Euroopa kultuuri- ja loomemajanduse ökosüsteemi strateegia väljatöötamise kohta, 4. aprill 2022 (2022/C 160/06).

¹⁰ Programmi „Loov Euroopa“ rakendamise 2022. aasta tööprogramm,

<https://culture.ec.europa.eu/document/2022-annual-work-programme-creative-europe-programme>

9. Euroopa Komisjon võttis 16. septembril 2021 vastu soovitusel ajakirjanike ja muude meediatöötajate kaitse, turvalisuse ja võimestamise tagamise kohta Euroopa Liidus, mis on liikmesriikidele oluline juhend. Euroopa Komisjon on teatanud oma kavatsusest avaldada muu hulgas soovitusel rakendamise jälgimiseks kasutatavaid näitajaid puudutava uuringu, mis võiks käsitleda internetiturvalisust ning eelkõige naisajakirjanike ja vähemuste hulka kuuluvate ajakirjanike toetamist;

KUTSUB EUROOPA KOMISJONI ÜLES

10. innustama olemasoleva Euroopa uudistemeedia foorumi raames ajakirjanike ja muude meediatöötajate kaitse ja turvalisuse teemaliste arutelude ja parimate tavade vahetamise korrapärasest korraldamist, mis läbi hõlbustatakse sidusrühmadega toimuvat dialoogi asjaomaste arengute üle;
11. jätkama meediavabaduse ja -pluralismi toetamiseks mõeldud olemasolevate katseprojektide ja ettevalmistavate meetmete hindamist, et muuta need ulatuslikumaks ja pikaajalisemaks;
12. suurendama rahastust sõltumatule ja uurivale ajakirjandusele,¹¹ mis annab olulise panuse avalikku ja demokraatlikku ellu, tuginedes muu hulgas algatusele News¹² ja näiteks programmile „InvestEU“;
13. võtma kõigis ELi digistrateegiast tulenevates asjakohastes algatustes arvesse ajakirjanike ja muude meediatöötajate turvalisust ja sõnavabadust internetis;

¹¹ Ajakirjandus juhindub sellistest eetikapõhimõtetest nagu tõesus, asjakohased kontrolli- ja tõendamisevahendid ning erapooletus esitlusel, kirjeldamisel ja jutustamisel, nagu on rõhutatud Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee resolutsioonis 1003 (1993) ajakirjanduse (e)etikaga kohta ja resolutsioonis 2066 (2015) meediavastutuse ja -etikaga kohta muutavas meediakeskkonnas ning Euroopa Nõukogu ministrite komitee soovitusel CM/Rec(2022)4 liikmesriikidele sellise keskkonna edendamise kohta, mis soodustab kvaliteetajakirjandust digiajastul.

¹² <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/news-initiative>

KUTSUB LIIKMESRIIKE JA EUROOPA KOMISJONI ÜLES NENDE VASTAVATE
PÄDEVUSTE PIIRES JA SUBSIDIAARSUSE PÕHIMÕTET NÕUETEKOHASELT
ARVESSE VÕTTES

14. soodustama ajakirjanike ja meediatöötajate kaitse teemalist elukestvat õpet¹³ kõigile asjaomastele sidusrühmadele, nagu uudistetoimetuste juhid, õiguskaitseasutused, kohtunikud ja muud digitaalse turvalisusega seotud asutused;
15. soodustama selliste meedia- ja infopädevuse algatuste väljatöötamist, mille eesmärk on suurendada teadlikkust ajakirjanike ja muude meediatöötajate turvalisusest¹⁴;
16. edendama ajakirjanike ja muude meediatöötajate, eelkõige naisajakirjanike ning vähemuste või sotsiaalselt tõrjutud rühmade hulka kuuluvate ajakirjanike turvalisust internetis ja nende digitaalset võimestamist, näiteks edendades spetsiaalsete eksperdirühmade loomist, mis võiksid koguda teavet ja jagada häid tavaid selle kohta, kuidas tegeleda internetirünnakute ja -ohtudega, ning mis võiksid tuua kokku meedia esindajad ja reguleerivad asutused ELi või liikmesriigi tasandil, õiguskaitseametnikud ja küberturvalisuse valdkonnaga tegelevad ametnikud;
17. soodustama tihedamat koostööd veebiplatvormide ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel, kellel on eriteadmised koordineeritud küberrünnakute, ähvarduste, ahistamise, internetis toimuva jälgimise või ajakirjanike ja muude meediatöötajate vastu suunatud vaenu õhutamise vastase võitluse valdkonnas, et neid ohte paremini mõista, neile paremini reageerida ja platvormide tavaid vastavalt kohandada. Seda võiks teha näiteks korrapärase dialoogide kaudu, mis võiksid hõlmata avaliku sektori asutusi;

¹³ Nagu on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2021. aasta määruse (EL) 2021/817 (millega luuakse liidu haridus- ja koolitus-, noorte- ning spordiprogramm „Erasmus+“ ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1288/2013) artikli 2 punktis 1 (ELT L 189, 28.5.2021, lk 1).

¹⁴ Vt Euroopa Nõukogu soovitus CM/Rec(2016)4 ajakirjanduse kaitse ning ajakirjanike ja muude meediaosaliste turvalisuse kaitse kohta.

18. toetama naisajakirjanike ja vähemuste hulka kuuluvate ajakirjanike kaitseks mõeldud projektide ja algatuste rakendamist, eelkõige selliste projektide ja algatuste rakendamist, mis võimaldavad parandada läbipaistvust ja teavitamist nende vastu suunatud rünnakutest ja diskrimineerimisest, samuti selliste projektide ja algatuste rakendamist, millega edendatakse võrdõiguslikkust ja kaasatust meediatööstuses ja uudistetoimetustes, ning selliste algatuste rakendamist, millega suurendatakse teadlikkust ajakirjanike ja muude meediatöötajate vastu suunatud vägivalda ja ahistamise ennetamisest ja selle vastu võitlemisest;
19. eelkõige teadusuuringute kaudu täiendavalt parandama teadmisi meediatöötajaid ähvardavate võimalike ohtude ja parimate tavade kohta, mis võivad abiks olla, eelkõige seoses nende kaitse ja turvalisusega relvakonfliktide piirkondades;
20. toetama algatusi ja mehhanisme, mille eesmärk on parandada meediaväljaannete majanduslikku ja rahalist jätkusuutlikkust, sealhulgas neid, mis tulenevad direktiivis (EL) 2019/790¹⁵ ajakirjandusväljaannete kirjastajatele kehtestatud autoriõigusega kaasnevate õiguste ülevõtmisest, ning algatusi ja mehhanisme, mille eesmärk on parandada ajakirjanike ja muude meediatöötajate värbamist, ning viima läbi uuringuid nende töötingimuste kohta kooskõlas nõukogu 8. novembri 2019. aasta soovitusega;
21. edendama algatusi ja mehhanisme, mis toetavad noori ja uusi tööturule sisenevaid ajakirjanikke ja meediatöötajaid, samuti vabakutselisi ajakirjanikke ja meediatöötajaid ning kohalikus ja piirkondlikus meedias töötavaid ajakirjanikke ja meediatöötajaid, tugevdades seeläbi nende teavitamisvabadust;

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprill 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ (ELT L 130, 17.5.2019, lk 92–125).

22. toetama algatusi ja mehhanisme, mis edendavad parimate kutsealaste tavade vahetamist ja tugevdamist, eelkõige suurendades ajakirjanduse ja meediaõpilaste teadlikkust riskidest, millega nad võivad oma tulevases karjääris kokku puutuda, ja parimatest viisidest nende maandamiseks, ning edendama õpingute käigus suuremat osalemist olulistes Euroopa kogemustes, et nad saaksid avastada erinevaid keskkondi ning erinevaid uurimis- ja avaldamistavasid;
23. innustama sektorit töötama välja algatusi ja näitajaid, mis on seotud uudiste ja meediaväljaannete usaldusväärsuse, näiteks ajakirjanike, faktikontrollijate ja muude meediatöötajate töölevõtmisega, et ergutada platvorme ja reklaamiandjaid näitama üles vastutust usaldusväärse teabe ja erinevate perspektiivide kättesaadavaks tegemises osalemisel;
24. võtma asjaomastel mitmepoolsetel foorumitel, kahepoolsetes suhetes, riiklikul tasandil ja rahvusvahelistes algatustes, mille eesmärk on kaitsta ajakirjanikke ja teavitamisvabadust, kohustus kaitsta ajakirjanikke ja muid meediatöötajaid kogu maailmas, pöörates erilist tähelepanu konfliktipiirkondades töötavate või sealt tulevate ajakirjanike ja muude meediatöötajate kaitsele ja turvalisusele;
25. toetama ajakirjanikke ja muid meediatöötajaid, kes püüavad sõltumatult ja erapooletult kajastada relvakonflikte, eelkõige Venemaa jätkuvat sõjalist agressiooni Ukraina vastu, ning innustama algatusi, mis edendavad nende tööd ja selle tulemuste levitamist, näiteks meediateenuste agressioonile pühendatud osad, eelkõige ukraina keeles;

26. toetama sõltumatuid ja eksiilis olevaid ajakirjanikke ja meediatöötajaid, eelkõige sellistest riikidest nagu Ukraina, Valgevene ja Venemaa Föderatsioon, võttes arvesse nende individuaalset olukorda ja eksiili põhjuseid. See toetus võiks olla asjakohasel juhul kutse-, finants-, sotsiaal-, haldus- või õigusabi, sealhulgas erasektorilt, ning selle eesmärk oleks luua ohutud töötingimused ja aidata kaasa nende kutsealase tegevuse jätkamisele, näiteks elamiskohtade abil või töövõimaluste kindlakstegemist hõlbustavate algatuste kaudu;
27. vahetama liikmesriikide kogemusi selle kohta, kuidas kõige paremini vastu võtta konfliktidest mõjutatud piirkondadest tulevaid ajakirjanikke ja muid meediatöötajaid;
28. vahetama parimaid tavaid ja tegema 2025. aastaks käesolevate järelduste rakendamise kokkuvõtte.

ELi aluslepingud

- Euroopa Liidu leping, eriti selle artikkel 2: „Liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine. Need on liikmesriikide ühised väärtused ühiskonnas, kus valitsevad pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning naiste ja meeste võrdõiguslikkus.“
- Põhiõiguste harta, eriti selle artikkel 11: „Igaühel on õigus sõnavabadusele. See õigus kätkeb arvamusevabadust ning vabadust saada ja levitada teavet ja ideid avaliku võimu sekkumiseta ning sõltumata riigipiiridest.”

Nõukogu dokumendid

- Nõukogu järeldused, milles käsitletakse vaba ja pluralistliku meediasüsteemi kaitsmist (ELT C 422, 2020, lk 8)
- Nõukogu 4. aprilli 2022. aasta järeldused Euroopa kultuuri- ja loomemajanduse ökosüsteemi strateegia väljatöötamise kohta
- Nõukogu 8. novembri 2019. aasta soovitus, milles käsitletakse töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele (ELT C 387, 2019, lk 1)

Komisjoni dokumendid

- Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele Euroopa demokraatia tegevuskava kohta, COM(2020) 790 final

- Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Euroopa meedia digikümnendil: tegevuskava taastumise ja ümberkujundamise toetamiseks, COM(2020) 784 final
- Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: 2021. aasta aruanne õigusriigi kohta, COM(2021) 700 final
- Komisjoni 16. septembri 2021. aasta soovitus (EL) 2021/1534 ajakirjanike ja teiste meediatöötajate kaitse, turvalisuse ja võimestamise tagamise kohta Euroopa Liidus

Euroopa Nõukogu dokumendid

- Soovitus CM/Rec(2016) 4 ajakirjanduse kaitse ning ajakirjanike ja muude meediaosaliste turvalisuse kohta
- Resolutsioon ajakirjanike turvalisuse kohta (2021)
- Ministrite komitee soovitus CM/Rec(2022)4 liikmesriikidele sellise keskkonna edendamise kohta, mis soodustab kvaliteetajakirjandust digiajastul

ÜRO dokumendid

- Julgeolekunõukogu resolutsioon 2222 (2015) ajakirjanike kaitse ja karistamatuse küsimuse kohta
- ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/C.3/L.49/Rev1 ajakirjanike turvalisuse ja karistamatuse küsimuse kohta
- 2021. aasta aruanne „Violence against women journalists and politicians: a growing crisis“